

Mit ubetydelige Levnets Løbs værdi ligger på et andet plan. Det handler om kærlighed, den kærlighed, som tror alt, håber alt og udholder alt. Det er bekendelseslitteratur, men på hvilket niveau! I en alder af 40 år forelskede Biehl sig betingelsesløst i den 20-årige Johan Bülow, og forelskelsen holdt sig til hendes sidste åndedrag. Selvbiografien er direkte skrevet som en slags brev til Bülow, og sendt ham som fødselsdagsgave i 1787. Hendes altomfattende kærlighed til denne lunkne mandsperson er gribende. På engang storladet og nænsom, fyldt med en optimistisk vemod. Her er intet hverken morsomt eller uægte over Biehl.

I forordet belyser udgiveren en række facetter af det iøvrigt også for samtiden mærkværdige forhold, som bestod mellem Charlotte Dorothea Biehl og Johan Bülow. Det er derfor med stor forventning, man ser frem til Marianne Alenius' endnu ikke publicerede bog, »Brev til eftertiden. Om Charlotte Dorothea Biehls selvbiografi og andre breve«. Indtil da, er der kun grund til at glæde sig over den her foreliggende udgave af *Mit ubetydelige Levnets Løb*, som Marianne Alenius skal have både ros og tak for.

Kirsten-Elizabeth Høgsbro

HARALD GUSTAFSSON: Mellan kung och almoge – ämbetsmän, beslutsprocess och inflytande på 1700-talets Island. Stockholm Studies in History 33. Stockholm, Almqvist & Wiksell International, 1985. 320 s.

Den unge svenske historiker *Harald Gustafsson* har til det fællesnordiske forskningsprojekt *Centralmagt-Lokalsamfund* leveret flere bidrag om islandske forhold til belysning af beslutningsprocesserne i henholdsvis det enevældige dansk-norske monarki og det konstitutionelle svensk-finske kongedømme i Frihedstiden. Jævnside hermed og tæt op ad det nævnte projekts problemstillinger har han foretaget den her foreliggende undersøgelse, som har indbragt ham den filosofiske doktorgrad ved Stockholms universitet.

Bogen handler om, at den enevældige dansk-norske kongemagt ikke var så enevældig endda, og hvorfor den ikke var det. Den handler om, at i en stat, hvor man savner valgte forsamlinger, som repræsenterer større eller mindre befolkningsgrupper overfor centralmagten, udøves den politiske indflydelse gennem embedsapparatet, uden hvis indforståelse hverken nedefra eller beslutninger ovenfra kan gennemføres med nogen effekt.

Som et lille og i usædvanlig grad klart afgrænset område af det dansk-norske monarki er 1700-tallets Island med et folketal, der svinger omkring de 50.000, et overskueligt og trods sine samfundsmæssige afvigelser fra både Danmark, Norge og hertugdømmerne tilsyneladende velegnet til case studies inden for den skitserede emnekreds. Med tyngdepunkter i den islandske landkommission 1770/71, fåresygen 1761–1779, forsøg på beskatning af de islandske embedsmænd og domkirkebyggeriet på Hólar 1757–1763 undersøger forfatteren magtrelationerne og beslutningsprocesserne på Island i 2. halvdel af 1700-tallet, før det katastrofale vulkanudbrud i 1783 næsten lamslog det islandske samfund. Både forholdet mellem almuen og embedsmændene, især sysselmændene, og mellem disse og centralmagten analyseres ud fra et meget konkret materiale.

Fra de almene tendenser, som denne specifikt islandske analyse afslører, søger

forfatteren at trække linier til magtudøvelsens grænser ikke blot i det øvrige dansk-norske monarki, men også ud til 1700-tallets øvrige Europa. Forsøget er dristigt, man fristes næsten til at sige dumdristigt, men det er i hvert fald meget spændende og kalder på flere case studies af tilsvarende art.

Selv om sigtet er teoretisk og vidtrækkende, er bogen samtidig en righoldig og kyndig fremstilling af det islandske samfund og den islandske embedsstand og dens rekruttering i 1700-tallet. Undersøgelsen har forudsat et kendskab også til dansk centraladministration og almindelig dansk historie, som går ud over, hvad man normalt ville forvente hos en ikke-dansk forsker.

Jens Holmgaard

BEATA LOSMAN: Kvinnor, män och barn på 1800-talets svenska landsbygd. Livsöden för människor födda i Väse församling Värmland 1800–1840. Acta Universitatis Gothoburgensis. Göteborg, 1986. 279 s. 125 skr.

Statistiske undersøgelser om forhold som fødsler, dødsfald og vielser er velkendte. Derimod ved vi mindre om de menneskelige vilkår bag tallene. Disse livsvilkår har arkivaren Beata Losman sat sig som mål at undersøge for derigennem at synliggøre livet i et svensk landsogn i første del af 1800-tallet. Bogen forener såvel social- som familiehistoriske tilgangsvinkler.

Väse sogn i Värmland er valgt som undersøgelsens geografiske område. Det var et landsogn med større og mindre jordbrugere og folk i tjeneste for andre. Det var samtidig et centralt beliggende område med gennemfartsveje til større byer. Mobiliteten var derfor betydelig.

De mest benyttede kilder bag undersøgelsen er kirkebøger, folketællinger og fattigvæsenets protokoller. Alle fødte børn i årene 1800, 1820, 1830 og 1840 er udvalgt. Disse børns søskende og forældre er derpå eftersøgt. Alt ialt omhandler bogen 500 familier eller omkring 2500 personer. I vor data- tidsalder er det et spinkelt talmæssigt materiale at bygge en undersøgelse på. Forfatteren argumenterer imidlertid for, at det kan lade sig gøre at få væsentlige sammenhænge belyst uden datamatens muligheder.

Bogens kapitler er bygget op omkring temaer som fødsler, barndom, ungdom, ægteskab, sygdom, alderdom og død. Denne opdeling forhindrer dog ikke, at alle temaerne ofte indgår i et og samme kapitel, idet forfatteren følger familierne i deres livscyklus. Hvor mange børn fødte kvinderne, hvor mange overlevede, hvordan formede opvæksten og børnenes liv sig? Nogle børns skæbne synes forudsigelig: husmandsdatter, gift med husmandssøn, selv mor i et husmandshjem. Andre fik ringere eller lidt bedre vilkår end forældrene. Mens atter andre emigrerede til Amerika eller flyttede til byerne, hvor det kun i sjældne tilfælde er muligt at følge dem. Atter andre af børnene døde inden de blev voksne. Døden ramte alle – både rige og fattige – så længe der ikke var midler mod selv de almindeligste infektionssygdomme. Gennem disse personskildringer bidrager Beata Losman, blandt andet, til et mere nuanceret syn på børnedødeligheden og holdningen dertil end normalt i de senere års socialhistorier. Et andet af bogens fortrin er analyserne af kønnenes forskellige vilkår som for eksempel mændenes store mobilitet i forhold til kvinderne, og mødrenes tætte kontakt til de store